

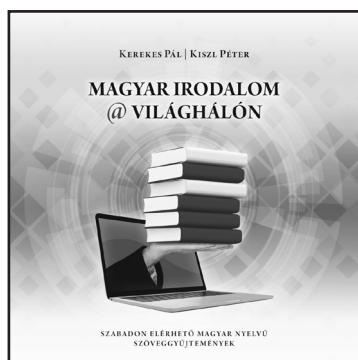
Magyar irodalom a világhálón

Kerekes Pál és Kiszl Péter többéves közös kutatás után újabb kötettel gazdagították az e-könyvek magyar nyelvű irodalmát. A *Magyar irodalom a világhálón* műfaji besorolását nehezen lehetne egy szóval meghatározni: egyszerre szakkönyv, ismeretterjesztő munka, tájékoztatósi segédlet és egyetemi tankönyv. Ennek megfelelően a célcsoport is széles skálát ölel át az online világ nem szakmabeli érdeklőitől kezdve a tájékoztató könyvtárosokon át az egyetemi hallgatókig.

A szerzők kellő óvatossággal igyekeznek ezt a széles spektrumot kezelni. A negyvenoldalas felvezető tanulmányban pontosan behatárolják írásuk tartalmát, több témakört kizárnak írásuk tárgyából, így nehéz bármit is számon kérni rajtuk. A kötet ennek megfelelően egyszeri látéleletet kíván adni az ingyenesen és legalisan online elérhető magyar szépirodalomról, míg a szakirodalmi forrásokkal és az előfizetési tartalmakkal csak érintőlegesen foglalkozik.

A konkrét e-könyves gyűjtemények bemutatását megelőző tanulmány összefoglalja az e-könyvek történetét, a magyar e-könyves állományok kezdeti terveit és eddigi eredményeit. Az elsőre talán száraznak tűnő témát Babits Mihály, Illyés Gyula, Németh László és több klasszikus könyvekre, könyvkiadásra, kultúrpolitikára vonatkozó idézetei teszik olvashatóbbá a laikus érdeklődők számára is. A gazdag jegyzetanyag pedig segíti a további tájékozódásban azokat az olvasókat, akik mélyebben szeretnék beleásni magukat az e-könyvek történetébe és elméletébe.

A történeti áttekintésnél is fontosabb az első részt lezáró fejezet, amely határozottan kiáll az online tartalmak legális biztosítása mellett. A széles nagyközönség számára

KEREKES Pál – KISZL Péter

Magyar irodalom a világhálón : szabadon elérhető magyar nyelvű szöveggűjtemények / Kerekes Pál, Kiszl Péter. – Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2018. 132 p. ISBN 978-963-489-010-2 http://www.eltereader.hu/media/2018/09/Kiszl-Kerekes_Magyar_IrodalomAVilaghalon_READER.pdf

néha talán nehezen elkülöníthető, hogy mikor tévednek kalózkodallakra. A szerzők csak finoman utalnak arra, hogy ezekben a folyamatokban milyen felelőssége lehet a könyvtáraknak, könyvtárosoknak; de egyértelművé teszik, hogy olyan témáról van szó, amely nagyobb figyelmet érdemelne a felhasználók részéről.¹

A bevezető tanulmányt követi a magyar e-könyves oldalak katalógus-szerű bemutatása. Egy-egy gyűjtemény ismertetése nem több néhány bekezdésnél – így a könyvtáros szíve egyrészt vérzik, hogy a Magyar Elektronikus Könyvtár vagy a Hungaricana mindössze néhány mondatos bemutatót kap, másrészt a kötet kimondott célja, hogy az oldalak felkeresésére és önálló felfedezésére buzdítson. A legnépszerűbb könyves oldalak (MEK, DIA, Hungaricana) mellett a kötet listázza a kisebb könyvtári gyűjteményeket, egy-egy kevésbé ismert e-könyves kezdeményezést. Magára vállalva azt, hogy a teljességre törekvés lehetetlen, szinte csak figyelemfelhívásként szemezget a kisebb témakörökben: a szerzői oldalak, a képregénygyűjtemények, a meseoldalak, a szépirodalmi szempontból releváns folyóirat-gyűjtemények és repozitóriumok sorában. A műfaj elkerülhetetlen – és a szerzők által is többször említett – hátulütője a digitális világ gyors változása. Hiába gyűjti össze a kiadvány alaposan és precízen a régikönyves oldalakat, ha az anyaggyűjtés lezárása után néhány hónappal válik elérhetővé online 1200 régi magyar könyv egy közös felületén.

A kötet saját vállalásának megfelelően a szépirodalmi tartalmakat ingyenesen kínáló gyűjteményeket mutatja be. Ugyanakkor bízunk benne, hogy az online világot piaci oldalról megközelítő magyar könyvkiadók is ihletet merítenek belőle. A hazai könyvtárak szolgáltatási kínálatában már megjelent az Akadémiai Kiadó, a L'Harmattan Kiadó és a Typotex Kiadó online portfóliója, és a következő évben további bővülés várható. Csak reménykedhetünk abban, hogy a magyar e-könyves színtér is felbátorodik az eddig óvatosan kezelt, könyvtárakon és más közgyűjteményeken keresztül szolgáltatott e-könyves adatbázisok létrehozására. A kiadók számára mindenképpen javasolható a kötet egyik (a szövegben kissé elrejtett) tételmondatnak beillő megállapítását megfontolni:

„Az elektronikus könyv és más digitális szövegek [...] semmiképp sem tekinthetők a nyomtatott kiadványok versenytársainak.”

A kötet ennek a szellemiségében járja végig a digitális világot: a nyomtatott és az online kiadványok párhuzamos, egymást kiegészítő megjelenésébe vetett bizalom érezhető az oldalakon. Ennek az egyik megjelenési formája a kiadvány végén található válogatott képernyőfotó-gyűjtemény. A találóan és kissé önironikusan „papír alapú webarchiválás” alcímmel szereplő fejezet ötletét lehet, hogy csak a nyomdatechnikai elvárások születték, de a történeti dokumentálás mellett biztosak lehetünk abban is, hogy tíz-húsz év múlva ugyanolyan nosztalgiaiával tekintünk majd vissza ezekre a képekre, mint most a MEK 2003. évi vagy a DIA 2000. évi nyitóoldalaira.

A szerzők igyekeztek valamennyi lehetséges célcsoport számára befogadhatóvá tenni a művet. Teszik ezt nemcsak a kötet jól követhető tagolásával, a megfelelő stílussal és tömörséggel, hanem a témájukhoz és a mostani trendekhez illően azzal is, hogy a kötet a megjelenés pillanatában szabadon elérhetővé vált a Magyar Elektronikus Könyvtárban és az ELTE EDIT repozitóriumban. Ez nemcsak a tárgyalt témákhoz

való hűség szempontjából fontos, hanem lehetőséget ad a kiadványnak arra, hogy a legszélesebb közönséghez eljutva a kisebb települési könyvtárak, iskolai könyvtárak munkatársai számára is tájékoztatási segédletként szolgáljon. A téma iránti igényt és a széles spektrumú olvasóközönséget is mutatja, hogy a kötet a megjelenése utáni hónapban a legtöbbször letöltött szakkönyv volt a MEK statisztikája szerint.²

Csak remélhetjük, hogy a téma iránti érdeklődést kihasználva a későbbiekben újabb kötetek jelennek meg – akár kizárólag online formában – az előfizetési tartalmak és a szakirodalmi források közérthető bemutatásával. Ezzel teljessé válna az egyszeri helyzetkép rögzítése, illetve a szakkönyvtári terület is ugyanilyen hasznos segédlettel gyarapodna.

Lencsés Ákos

Jegyzetek

1. A könyvtári kalózkodakról legutóbb Bodó Balázs felvezető írásával jelent meg szabadon elérhető tanulmánykötet az MIT Press gondozásában (Joe Karaganis (ed.): *Shadow Libraries*. Cambridge, MIT Press, 2018. <https://mitpress.mit.edu/books/shadow-libraries>). Az EISZ Titkárság honlapján pedig részletes összeállítás mutatja be a kalózkodákat elkerülő hozzáférési lehetőségeket: Nincs előfizetésem – hogyan férhetek hozzá online tudományos tartalmakhoz? = <http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/open-access/262-nincs-elofizetesem-hogyan-ferhetek-hozza-online-tudomanyos-tartalmakhoz.html> [Utolsó elérés: 2018. november 21.]
2. Magyar irodalom a világhálón – vezet a MEK októberi sikerlistáján = <http://elte-lis.blogspot.com/2018/11/magyar-irodalom-vilaghalon-vezet-mek.html> [Utolsó elérés: 2018. november 21.]

Cikkajánló

A *Vigilia* 2018. 5. számában *Modernek és klasszikusok az irodalomban* alcím alatt öt szakember mondja el gondolatait többek között az olvasás szerepének változásával, a digitális kultúra térnyerésével, az iskolai irodalomtanítás lehetőségeivel, az olvasás élményközpontúvá tételével, a kritikai érzék, a válogatni tudás kialakításának esélyeivel kapcsolatosan.

A Könyvtári Figyelő szerkesztősége tervezi, hogy következő számában részletesebb összefoglalását is adja a következő tanulmányoknak: *Glaviczki Zoltán*: Az olvasás reneszánsza, *Fűzfa Balázs*: Az olvasás világértés, *Komálovics Zoltán*: Mindannyian indiánok voltunk, *Szilágyi Zsófia*: Lassan, tűnődve, valamint *Bartusz-Dobosi László*: Legere necesse est.

Ugyanebben a folyóiratszámban egy másik fontos írás is olvasható, melyben Lázár Kovács Ákos szerkesztő beszélget Gereben Ferencsel, akit a könyvtárosok jól ismernek olvasásszociológiai, kisebbségkutatói, vallásszociológiai tárgyú (tan)könyveiből, folyóiratcikkeiből, egyetemi előadásából. A célirányos kérdésekre adott válaszokból szemléletesen kirajzolódik előttünk a hazai olvasáskutatási műhelyek története a korai hatvanas évektől kezdve (Mándi Péter könyvpiackutató csoportjától az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ olvasáskutatási osztályán végzett kutatásain át) a rendszerváltozás utáni egyetemi oktatói, kutatói pálya összegzéséig.

*

A *The Journal of Academic Librarianship* 2018. novemberi számában az ELTE BTK KITI két oktatójának, Kiszl Péter intézetigazgató és Fodor János adjunktus angol nyelvű tanulmánya olvasható „The ‘collage effect’ – against filter bubbles. Interdisciplinary approaches to combating the pitfalls of information technology” címmel.

A kiadó rövid időre, 2019. január 12-ig a következő Science Direct linken biztosítja a közlemény szabad letöltését:

<https://authors.elsevier.com/C/1Y6M3MYb6EGgc>